

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 31. července 2025 ve věci č. 13375/18 – *Siedlecka proti Polsku*

Senát páté sekce Soudu jednomyslně shledal porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy, když jednak policisté zadržovali stěžovatelku, která se předtím zúčastnila zakázaného shromáždění, ve vymezeném prostoru po dobu přibližně dvou hodin kvůli ověření její totožnosti, neumožnili jí dojít si na toaletu, koupit vodu a komunikovat s právníkem, čímž u ní došlo ke zbavení svobody bez opory ve vnitrostátním právu, jednak se neprokázalo, že délka zadržení byla nezbytná pro účely ověření její totožnosti.

I. Skutkové okolnosti

V roce 2017 se stěžovatelka, povoláním novinářka, aktivně zúčastnila shromáždění zamýšleného jako protidemonstrace k pravidelně se konajícímu shromáždění za oběti smolenské tragédie. Svou účastí chtěla vyjádřit nesouhlas s novelizací zákona, která dle ní poskytovala zvýšenou ochranu pravidelným provládním shromážděním. Protidemonstrace se uskutečnila, byť ji vnitrostátní orgány zakázaly, a policisté v jejím průběhu vytvořili kordon, aby se protidemonstranti nepřiblížili k pietnímu shromáždění. Ti se na protest posadili na zem a neuposlechli výzvu policie, aby se rozešli. Policisté následně protidemonstranty, včetně stěžovatelky, z místa vyvedli a přesunuli na nádvoří nedaleké budovy. Zde policie opět vytvořila kordon, aby nikdo nemohl prostor opustit. Stěžovatelka musela odevzdat policistovi průkaz totožnosti. Ten jí sdělil, že kromě její totožnosti potřebuje rovněž ověřit, zda je vedena v seznamu hledaných osob v policejní databázi. Policisté jí také informovali, že sice není zbavena svobody, ale „zůstává k dispozici policii“. Podle stěžovatelky si nemohla dojít ani na toaletu, koupit vodu, resp. komunikovat s advokáty, kteří stáli za policejním kordonom. Přibližně o dvě hodiny později policisté umožnili stěžovatelce odejít. Stěžovatelka následně proti bránění v opuštění prostoru marně brojila před vnitrostátními soudy.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 5 ODS. 1 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala porušení práva na svobodu, neboť měla za to, že její zadržování v prostoru nádvoří ze strany policie představovalo zbavení svobody.

a) *K přijatelnosti stížnosti ratione materie*

Soud nejprve posoudil, zda situace stěžovatelky vedla ke zbavení svobody ve smyslu článku 5 Úmluvy, a zda je tudíž stížnost v tomto aspektu přijatelná. Připomněl, že je třeba vycházet z konkrétní situace, v níž se osoba nachází, a z řady dalších kritérií, jako jsou zejména druh, trvání, účinky a způsob výkonu opatření. K faktorům, kterým přikládá Soud význam, patří možnost osoby opustit uzavřený prostor, stupeň dohledu a kontroly nad jejím pohybem, rozsah izolace a možnost kontaktu s vnějším světem (*Khlaifia a ostatní proti Itálii*, č. 16483/12, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2016, § 64 a 71). Pouze délka trvání opatření, byť relativně krátká, nemá rozhodující vliv. Také jeho účel nerozhoduje při posouzení, zda skutečně došlo ke zbavení svobody; Soud ho bere v úvahu až při zvažování slučitelnosti opatření s daným ustanovením (tamtéž). O zbavení svobody ale svědčí prvek donucení při výkonu oprávnění policie v tom smyslu, že osoba nemohla místo opustit. Vliv má také dopad opatření na osobu z hlediska fyzického nepohodlí. Na druhou stranu absence nasazení pout či jiných opatření fyzického omezení zde opět není rozhodujícím faktorem (*Čamans a Timofejeva proti Lotyšsku*, č. 42906/12, rozsudek ze dne 28. dubna 2016, § 112–113).

V dané věci vnitrostátní soudy shledaly, že stěžovatelka nebyla formálně zbavena svobody ve smyslu vnitrostátního práva, ale došlo jen k jejímu přemístění na bezpečné místo pro účely ověření její totožnosti a prověření v policejních databázích. Jelikož Soud není vázán právními závěry vnitrostátních

soudů, provedl vlastní hodnocení, zda stěžovatelka byla zbavena svobody ve smyslu článku 5 Úmluvy. Vyšel z toho, že se stěžovatelka zúčastnila protidemonstrace a patřila k osobám, kterým policisté zabránili přiblížit se k pietnímu shromáždění. Stěžovatelka a další účastníci si na protest sedli na zem. Po marné výzvě, aby se rozešli, je policisté přesunuli na nádvoří nedaleké budovy. Zde policisté vytvořili kordon a neumožnili osobám opustit tuto oblast po dvou cca dvou hodin. Platí, že délka trvání opatření je pouze jedním z řady prvků, které je třeba vzít v úvahu. Zároveň totiž policisté neumožnili stěžovatelce dojít si na toaletu, koupit vodu a komunikovat s právníky. Nadto zadržovali její doklad totožnosti, zatímco prověřovali policejní databáze, zda se nachází na seznamu hledaných osob. Podle Soudu tak stěžovatelka nemohla opustit dané místo po dobu přibližně dvou hodin, po celou tuto dobu byl zadržován její doklad a její kontakt s vnějším světem byl omezen. S ohledem na povahu a délku trvání omezení Soud shledal, že u stěžovatelky došlo k faktickému zbavení svobody. Článek 5 Úmluvy se tedy na její případ vztahuje. Soud proto přistoupil k posouzení odůvodněnosti její stížnosti podle tohoto ustanovení.

b) K odůvodněnosti stížnosti

Soud připomněl, že zbavení svobody bude nezákonné, nespadá-li do rámce jednoho z důvodů podle čl. 5 odst. 1 písm. a) až f) Úmluvy, přičemž „zákonnost“ v sobě zahrnuje i soulad s řízením stanoveným zákonem; Úmluva v tomto ohledu v zásadě odkazuje na vnitrostátní právo a stanoví povinnost dodržovat jeho hmotněprávní a procesní pravidla. Výraz „v souladu s řízením stanoveným zákonem“ vyžaduje nejen, aby jakékoliv zbavení svobody mělo právní základ ve vnitrostátním právu, ale týká se i kvality této právní úpravy; především, aby podmínky zbavení svobody podle vnitrostátního práva byly jasně vymezeny a aby právní předpisy byly předvídatelné stran jejich použití, a to tak, aby byl naplněn požadavek „zákonosti“ stanovený Úmluvou. Ten požaduje, aby právní úprava byla dostatečně přesná, aby osoba mohla – v případě potřeby i s odbornou pomocí – předvídat v míře přiměřené okolnostem důsledky, které může mít její jednání. Konečně zbavení osobní svobody musí být rovněž v souladu s cílem článku 5 Úmluvy, jímž je ochrana osob před svévolí (*Denis a Irvine proti Belgii*, č. 62819/17 a 63921/17, rozsudek velkého senátu ze dne 1. června 2021, § 125 a 128–129).

V dané věci Soud nejprve posuzoval, zda u stěžovatelky došlo k zákonnému zbavení svobody ve smyslu čl. 5 odst. 1 Úmluvy. Podle vlády držení stěžovatelky na nádvoří mělo oporu ve vnitrostátním právu; konkrétně v ustanovení zákona opravňujícím policisty provádět kontrolu dokladů osoby kvůli ověření její totožnosti. Soud ale podotkl, že tato právní úprava nestanovila podmínky umožňující zbavení svobody. Ty jsou obsaženy v jiném ustanovení a patří mezi ně: zaprvé, je-li dotčená osoba přistižena při spáchání přestupku nebo bezprostředně poté, a zároveň zadruhé, (i) existují-li důvody pro využití zrychleného řízení ve vztahu k dané osobě, případně (ii) nelze-li zjistit totožnost této osoby. U stěžovatelky vnitrostátní orgány nikdy neupřesnily, který z těchto důvodů se na její situaci uplatnil. Podle Soudu se tedy neprokázalo, že opatření vedoucí ke zbavení svobody stěžovatelky mělo oporu ve vnitrostátním právu. Soud taktéž neměl za prokázanou nezbytnost jejího zadržování po dobu přibližně dvou hodin pro účely ověření totožnosti. Byť vláda poukazovala na značný počet účastníků protidemonstrace a související zatížení evidence jako objektivní důvod trvání opatření, neuvedla ani jejich přibližný počet. Nadto z popisu událostí stěžovatelkou a ze soudního rozhodnutí vyplývalo, že kromě ověření totožnosti policisté prováděli další kontroly v policejních databázích. Konečně chybělo vysvětlení, proč policisté nepropustili účastníky protidemonstrace, včetně stěžovatelky, po ověření jejich totožnosti, ale zadržovali je až do ukončení pietního shromáždění.

Výše uvedené podle Soudu postačuje ke konstatování, že zbavení svobody stěžovatelky nebylo „stanoveno zákonem“ pro účely čl. 5 odst. 1 Úmluvy. Požadavek „zákonosti“ jakéhokoli zbavení svobody je přitom společný pro všechny výjimky uvedené v čl. 5 odst. 1 písm. a) až f) Úmluvy. Soud tak nepovažoval za nutné zabývat se dále tím, zda zbavení svobody splňovalo zvláštní požadavky vyplývající z čl. 5 odst. 1 písm. b) nebo c) Úmluvy.

Soud proto shledal, že došlo k porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy.